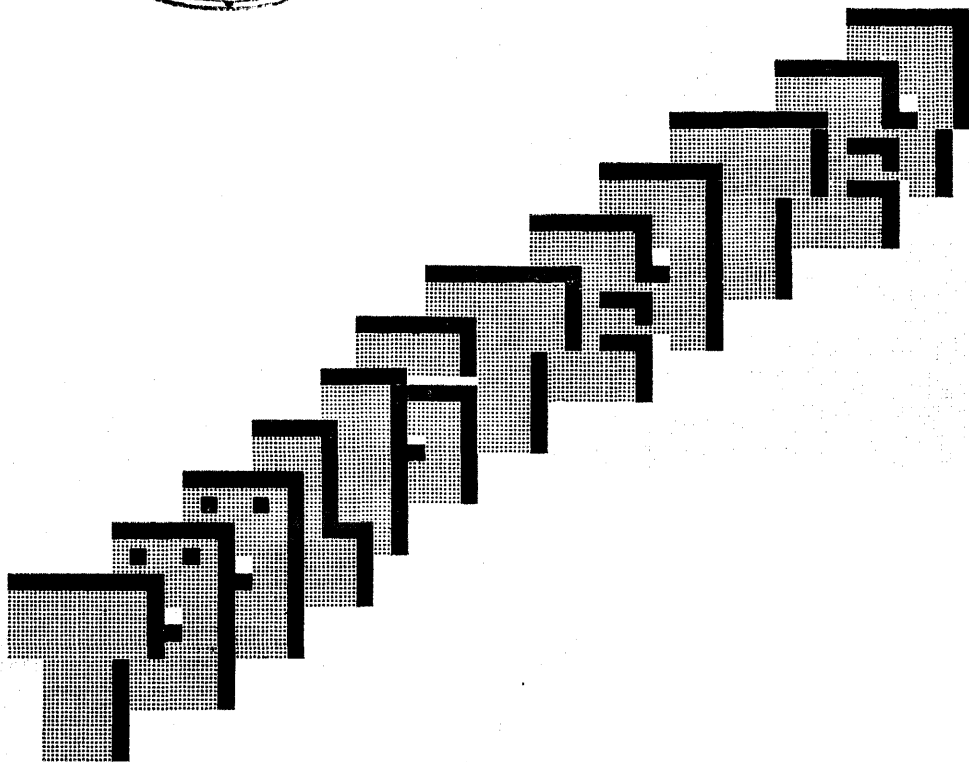
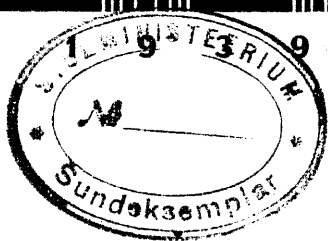

OKTOOBER

**TEATRIKUNSTI
A J A K I R I
I V A A S T A K Ä I K**

NR. 1 (15)

HIND 25 SENTI

SISU:

	lk.
<i>Nigol Andresen.</i> TOOMAS NIPERNAADI	1
<i>Leo Soonpää.</i> PUBLIK JA RASKED AJAD	10
<i>A. ERNST TOLLER</i> — VANGLAKIRJANIK	14
<i>Bernhard Linde.</i> LUDVIK HIERONIM MORSTIN	21
* * * KROONIKAT	25

Teatrikunsti ja kirjanduse ajakiri „**TÜULISTEATER**“

Väljaandja: Tallinna Töölisteatri ühing

Vastutav toimetaja: JOHANNES PÖLDROOS

Tegevtoimetaja: KARL FREIBERG

Ilmub kuus korda aastas. Tellimishind 125 s. aastas

Üksiknumber 25 s. Toimetuse ja talituse aadr.:

Tallinn, Sakala 6, telefon 312-00

Toimetaja kõnetunnid kella 10–12, telefon 315-33

TÖÖLIS-TEATER

NR. 1 (15)

TEATRIKUNSTI

AJAKIRI

OKTOOBER 1939

M. S. 5210
(26. 9. 40)

Sf 5835

Nigol Andresen

Toomas Nipernaadi

ehk romantikast, reaalsusest ja dramatiseeringust enesest

1.

Gailiti „Toomas Nipernaadi“ on üks neid heatujulisi raamatuid, mida kord-korralt jälle võib kätte võtta, lugeda katkete kaupa, muheldes, suuri probleeme enesele asetamata, puhata nagu mängides. See on raamat heatujulistele, või vähemasti neile, kes oskavad heast tujust lugu pidada. Meele tulevad sel puhul Natalie Mey nukkillustratsioonid, mis küllap tabasid selle raamatu olemust kõige paremini. Kas on see kogukas raamat romaan, kas igaüks selle seitsmest episoodist on novell, nagu kõneleb tiitelleht, sellest ei tarvitse lugedes juurelda. Meenub, et on tegemist eepose konstruktsiooniga, et eelmine episood ei põhjusta järgnevat, et iga episoodi võib mõista omaette, et ainult viimane episood — „Seeba kuninganna“ — nagu oleks kaudseltki kuue eelneva lõpuks, kuid ei oleks otsitud, kui ilmuks teine, kolmas jne. raamat samasuguseid episoodide.

Aga viimasest episoodist alates võime leida hoiatuse mitte läheneda „Toomas Nipernaadile“ üldkehtiva loogika küünarpuuga. Tuleb „Seeba kuninganna“, auväärne proua Nipernaadi, „ta kandis laia kasukat, peas valget mütsi ning kasuka alt paistis mingisugune värviline kleit. Jalas olid tal pisikesed siidist kingad, lumest ja porist märjad“. Jaanus Roog on olnud nii kavaler, et on kannud teekonna viimasel osal kohvrit, jättes daamile ainult ridiküllli. „Jaanus naeratas vaid ning asetas daami väikesed kohvri lauale.“ Ja hetk hiljem, kui Nipernaadi ise on platsis: „Proua ruttas kohvri juurde, ulatas mehele riided, pesu, saapad, polnud unustanud garderoobi vähematki pisiasja.“ Küllap oli palitugi nende „garderoobi vähemate pisiasjade“ seas, sest suvisel Nipernaadil ju seda kaasas ei olnud: „koguni nõope polnud ta kuuel, ning iga valjema puhangu juures tõmbus küüru ja hoidis küünar-nukkidega kuube eest kinni“. Kas peaksime hakkama juurdlema, kuidas see garderoob mahu väikesesse kohvrisse? Peaksime uurima, kuidas proua Nipernaadi palju kilomeetreid jala käies suudab seda kõike tassida?

On realistlikumailgi kirjanikel olnud oma komistusi. Rumoril pärn hakkab õitsema juba kevadel, ja isegi Zola satub teinekord hajameelsusse. Selle kohvrikesse mahu tõime näiteks, kui riskantne on hakata igapäevase loogikaga Nipernaadi seiklusi uurima. Ka psühholoogiliste kohvrite mahu uurimine võib anda samataolisi tulemusi. Nagu muinasjutul sagedasti on oma loogika, omane ainult teatavale muinasjutule, nii „Toomas Nipernaadilgi“.

Ilma et sisuliselt tahaksime kõrvutada „Toomas Nipernaadi“ ühegi teise teosega, vaadeldes paarigi maailmamajanduse eeposekonstruktsiooniga teost. Cervantes on võtnud „Don Quijote's“ enesele ülesandeks kujutada iga episoodi nii, et lugejal ei jää üle muud kui pomiseda: Küll on ogar! Päril pime! Arust lage! Kas esmajoones, eriti kirjandusloost rikkumata lugejail, tekib selgus teosest kui satiirist rüütliroomanide vastu, on hoopis eri küsimus. Kuid don Quijote saab oma autorilt väga palju teibatorkeid kannatada, ilma et meie igakord küsiksimegi idee järele. Jonathan Swift on teinud oma Gulliverist mehe, keda võib pidada tõepoolest muinasjutumeresõitjaks, ja meie oleme nõus ka selle kogemusriika vestja enese loogikaga. Ilma kirjanduslooliste seletusteta on meil aga raske mõttele tulla, et mr. Gulliver on saadetud seiklema eeskätt selleks, et kaugelt oma kodusaare veidrusi ja puudusi paremini märgata, neid aga muinasjutusaarte puhul kirjeldada. Varjatud idee võib olla nii varjatud, et tagant ettepoolegi lugedes ei ole seda kerge avastada. Ja kas meie üllatuksimegi, kui mõnegi lugeja silmade ette kasvanud roosipõõsa alt leiaksime lopsaka iroonia kärnkonna, kes ei mõtlegi oma kallist nahka roosiokestes kriimustada.

On üsna kindel: „Toomas Nipernaadi“ puhul võib filosoferida igavikust, kaugusteigatsusest, teisest maailmast luuletajale kõlavast muusikast, võib targutada aastaegade mõjust loova isiku hingele („Nipernaadi ja aasta-a ja d“ nagu põhjustakski seda) — kuid kui lõpust kinni haarata ja proua Inriidilt tõhusat tuge otsida — kas samuti hea tahtmisega ei või tõlgitseda kogu seda teost romantika õnnestunud parodeerimiseks.

Kui meie juurdleme, ideid nende ühiskondlik-ajaloolises raamistikus ja põhjuslikkuseahelas käsitleme, siis on meile „Don Quijote“ rüütliroomanide paroodia, kirjandusliku uuendaja propagandateos oma ajale mittevastava kirjandusliku sisu ja vormi vastu, oma aja loogikaga seotud, paremas mõttes realistliku kirjanduse kuulutamine. Siis on „Gulliveri reisid“ osav ja peen ühiskondlik satiir oma aja Inglismaa olukordadele. Kui võtame juurd-

<p style="text-align: center;">PERENAISED! Tarvitades majapidamises</p> <p style="text-align: center;">on teie töö poole kergem.</p> <p style="text-align: center;">VALMISTAJA A/S. SIDOL COMPANY</p> <p style="text-align: center;">T A L L I N N</p>	<p>L O D I X kingakreemi</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>S I D O L metallipuhastusvahendit</p> <p style="text-align: center;">I</p> <p>S I G E L L A poonimisvaha</p> <p style="text-align: center;">D</p> <p>S I R A X küürimispulbrit</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p>S O P A L plekkide eemaldamise vedelikku</p> <p style="text-align: center;">L</p> <p>S O L I I D küünlaid</p>
--	--

August Gailit ja Andres Särev. „NIPERNAADI JA AASTAAJAD“
 Lavastus: Andres Särev Lavapildid: Herbert Tamm
 Stseen 4. novellist — „Pöev Terikeste külas“
 Taavet Joonas (P. Maivel), Nipernaadi (H. Malmsten) ja Kadri Parvi (O. Vare)

lemata vastu need kirjanduslikud teosed, siis on „Don Quijote“ veidra mehe veidrate seikluste seeria, „Gulliweri reisid“ paljunäinud mehe vestlus olevaist või olematuist muinasjutusaartest. Need, kellele mõlemad raamatud praegu enamasti on määratud, lapsed, loevad mõlemaid raamatuid huvitavate seiklusjuttudena. Nii on võimalik neid raamatuid vastu võtta. Ja nii on võimalik ja meie arvates lihtsaimgi läheneda ka „Toomas Nipernaadile“: ilma et kõrglennukalt asuda mõõtma sügavusi, mida teoses viimati ei olegi, suhtuda seiklustesse nagu nad on, mis teoses lõpu tõttu vähemasti ei ole haledad ega koledad, vaid mille „õnnelik lõpp“ tuleb hoopis ootamatust kandist.

+

Lubage nüüd väikene vahemärkus praktilise sihiga. Kuidas konna- ja isikunimede muutjad ei soovi „Toomas Nipernaadi“ rikkalikult ettagavarast võtta midagi ka enesele? Loendan ainult eestipärased perekannanimed: Nipernaadi, Kudisiim, Habahannes, Nögikikas, Puuslik, Sirkel, Tõrmaa, Kuslap, Joonas, Küüp, Jairus, Parvi, Tikuta, Aapsipää, Sirgupalu, Angervaks, Vaigla, Melts, Särn, Simpson, Lööke, Moormaa, Roog, Vaa. Küllap mõned neist on auga ja kaua tarvitusel; teisi on vahetevahel ajalehtedeski märgatud. Kuid nimede enamikku vist ei soovi elustada — nad tunduvad

K.-Ü. „TARVIK“

endine Eesti Haridusliidu Teatritarvete Ladu
 Tallinn, Uus tän. 2. Telefon 452-02

Näidendite laenukogu
 Parukate laenukogu
 Kostüümide laenukogu
 Jumestusvahendid
 Dekoratsioonide materjalid
 Gaasi-laternad ja lambid
 Mitmesugused peotarb

Feiwal'i uudised:

„ILOTAR“

Ilotar huulepulgad – 30 s.

Ilotar kõlnivesi – 60–115 s.

Ilotar tualettseep – 35 s.

tahtlikult koomilistena. Ja kas see ei ole ometi tahtlik: koomilise elemendi allakriipsutamine juba nimedes. Kauneid ja haruldasi isikumimesid Trallast Lokini me ei hakkagi loendama, sagedasti neid võib leida ka piiblist.

Sügavamast ideest esialgu kõrvale hoides märgime „Toomas Nipernaadi“ üheks põhielemendiks koomika.

2.

Üsna pöörane olukord on igal pool ees, kuhu aga Toomas Nipernaadi oma jalaga astub. Sest veidrad on naabrid Kudisiim ja Habahannes „Parvepoisis“, naljavennad on Nõgikikaste perepojad „Toomas Nipernaadis“, pisut „kena“ on tulevane pastoriproua Ello „Pärlipüüdjas“. Lausa pöörane on Kadri Parvi („Päev Terikeste külas“): mitte ainult, et ta „riputab enese külge kõike, mida arvab olevat ilusa ja kalli, kõik pitsikesed, prossikesed,

jalanõud on

- ilusad, ●**
- mugavad, ●**
- vastupidavad ●**

„NIPERNAADI JA AASTAAJAD“. Stseen 2. novellist — „Toomas Nipernaadi“
Peetrus (A. Rebane), Nipernaadi (H. Malmsten), Paulus (J. Romot) ja Joonatan (H. Vaag)

sametist värvilised lillekesed, isegi mütsi paneb ta pähe, säärase vanaaegse, suure kui heinakuhja“, kui kord on suur pidupäev; peapöörasus on ta lastehankimine ja laste ärasaatmised, ülipöörasus, et tal oma lihaste laste arvugi päris kindlasti meeles ei ole — ainult et mõniteistkümmend neid on olnud. Natuke pöörast laadi on ka Vanahansu pererahvas („Kaks svirilindu paabukest“), „Seeba kuninganna“ tegelaskond on muutunud vastu sügist pisut argipäevasemaks. (Jätame juha siit välja dramatiseeringust põhjustatult välja jäänud „Valgete ööde“ mainimisega.)

Ja siis tuleb see teine:

Hulkade psühholoogias Toomas Nipernaadi nimetatakse „juhiks“, sest siis, kui kõnesolevail inimestel on alles mingi ebateadlik soov, sõnastab selle Nipernaadi, annab ebamäärasele mõttele kindla idee kuju. Vennad Nõgikikkad ei taha talutööd teha — Nipernaadi annab neile head nõu; Ellol on vastumeelt lonkavale pastorile naiseks minna — ta leiab Nipernaadis väärse, ümbrusest üleoleva mehe; kogu pererahvas ootab köstrit — Nipernaadi hakkab köstri osa mängima. Kuid mida edukamalt „juhi“ osa mängitakse — ja just suuremais kollektiivides, nagu „Toomas Nipernaadis“ ja „Päev Terikeste külas“ — seda haledamalt „juhi“ nahk satub turule: „nüüd pole muud kui kulmu pihta!“

Tavaliselt, mitte alati, Nipernaadi-episoodides esineb kiire tõus ja sellele järgnev äkiline langus, maailmaviha sattumine Nipernaadi pähe või selga. See on traagikoomilise elemendi sekkatoomine, ilma et Nipernaadi põhjustaks kaastunnet: ta on rändaja ning pääsebki kergesti jälle rändama.

Need koomilised olukorrad ise on realistlikult tuletatud. Vaadake miljööd: metsavaht Kudisiim oma tütre Lokiga ja rikas taluperemees Habahannes oma tütre Mallega, vaesuse ja rikkuse kontrast, üksindus, sellelõttu võitlus iga möödakäijagi pärast. Ilmub Nipernaadi, tekib tüdrukute aktiivne võitlus tema pärast, siis on kogu tegevus käes. — Kolm vedelvorstist poega ootavad ema surma, see sureb. Ja siis tuleb Nipernaadi, päästab neid talu juhtimisest, kuid tõukab neid tahtmatult mõningaisse pöörastesse olukordadesse — kuni tulebki see suur päheandmine ja uus rändamine. — Üsna rahulikku talu ja rahulikku peretütresse toob

Elegantne daam ja härra

VALIB OMA RIJETUSE

VALMISRIIETEÄRIST

K/m. „EMPE“

TELLIMISTE VASTUVÕTMINE

VIRU 22

Nipernaadi ilmumine elu ja tegevust. Kahe tütarlapse romantiliste põgenemiskavatsuste nurjaajamiseks Nipernaadi enese põgenemine. — Kadri Parvi oma pöörase minevikuga, ja kogu selle rahva seas surmtõsine kõsitrit mängiv Nipernaadi, kuni vale on avastatud. — Kati päris põgenemine Nipernaadiga, kuid Nipernaadi omataoline õnn Kati mehelepanekuga vanale Jaak Löökesele. — „Õnn oleks üsna lähedal“, Maret Vaa ja Nipernaadi õnn, kui proua Nipernaadi jõuab oma seaduslikule abikaasale järele ja viib ta talveks koju linnainimese elu elama.

See lähtekoht on tõepoolest realistlik. Kui Toomas Nipernaadi aga avab suu oma loominguks, siis on ta loonud enese hoopis millekski muuks kui ta on, siis ta on idealiseerinud iga tütarlapse viimse võimaluseni, siis ta on oma jutuajamisega toonud romantilise elemendi realistlikesse, mõnikord groteskseisse olukordadesse. Need episoodid tekivad ju alles Toomas Nipernaadi aktiivse või passiivse osavõtuga — enne ega pärast teda ei ole midagi muud kui igapäevane elu. Koomilist on ääretult palju Nipernaadi juttudeski; koomika pääseb vallale, kui Nipernaadi asub sekka lööma ellu, nagu see on. Koomika aluseks on realismi ja romantika ehamõõdukas segipaiskamine. Kui lasta ülekaalu pääseda sellel romantikal, siis kaob koomika. Need episoodid on nagu Türgis sõjas käinud soldati jutustused, oma loogikaga, objektiivse koomikaga, sest jutustaja või tegelane suhtub lugudesse surmtõsiselt, reaalsuse ja fantaasia elemendid on tal juba kokku sulanud — kuulaja olgu kas küllalt naiivne ja uskugu kogu luiskamist või küllalt vestlusenaütaja, et ta ei tea probleemi tõepärasusest ega tõelisusest, võtku juttu sellisena kui see on.

„Toomas Nipernaadi“ on rahvuslike luiskelugude elustamine kirjanduslikus vormis, päris kirjanduslikus miljööski. Nende lugude allakriipsutamine on toimunud eeposlike üksteisest põhjuseiselt sõltumatu episoodides; kangelase iseloom on alla kriipsutatud osavõtjana neist episoodidest, mitte psühholoogilise kangelasena; sellesamaga piirdub teistegi tegelaste osa.

H. PALM

Riideärid **Pärnu mnt. 6 & 54**

Telef. 471-80 & 411-07

Moodsaid ja huvitavaid mustreid siid-, villaseid ja puuvillaseid kleidiriideid. Villaseid ja vateeritud voodivaipu. Kardina-, ukse- ja mööbli-riideid.

„NIPERNAADI JA AASTAAJAD“. Stseen 6. novellist — „Seeba Kuninganna“
Nipernaadi (H. Malmsten) ja Maret (R. Aarma)

3.

37 enam või vähem nimelist tegelast, 6 episoodi („novelli“) kokku 14 (algselt 15) pildis on Andres Särevi dramatiseeringu materiaalne tulemus. Lavaliselt õige mõte oli „Valgete ööde“ väljajätmine: mitte ainult liigse pikkuse vältimiseks, vaid see episood oma raskemalt meeleolult, raske groteskse elemendiga oleks koormanud kogu mängu ja paratamatult viinud koomika raskemaile teedele — seejuures tegevuselt, lavapäraselt tegevuselt küsitav olles. See materiaalne raamistik esitab suuri nõudeid näitlejaile: „vastutavate“ näitlejate rohkus, olukordade analoogilisused, kordamise hädaoht ja samal ajal „uue kuju“ hädaoht tütelkangelasel. Kõik see ometi on tingitud algteose jälgimisest.

„Nipernaadi tõsisis püsti, viskas kandle üle öla ning kui jõe käänakul ujus parv kalda lähedale, hüppas ta kaldale. Sõnagi rääkimata, tõsine ja sünge, lükkas ta parve tüdrukuga kesk voolu.

— Appi, appi! hüüdis hirmunud tüdruk.

Parv liikus kiirelt voolus edasi.“

Nii lõpeb Gailtilil „Parvepoisi“ episood.

Ja Särevil:

„Nipernaadi (tõuseb, vaikne, sünge).

Mall (nurudes): Võta mind kaasa! Võta noh!

Nipernaadi (kahmab järsku maast koti, tõmbab selle Mallele pähe, seob nööriga ümber keha kinni. Siis võtab kandle ja lõbusalt mängima hakates lahkub naerdes ja edevalt hüüpates).

Mall (keerleb kui vurr ja mõmised kotis): Nipernaadi! Nipernaadi!

Kus Gailiti ja Särevi sisu ei satu kokku, seal Särev lahendab olukorra selletaoliselt, terviku seisukohast. Sünge — kõnelemata lavatehnilisest raskusest — lõpu on ta asendanud koomilisega. Algab järgmine episood: „Vilistades ja trallitades läks ta mööda tolmavat teed,“ siis on loobunud juba nüüd „tõsidusest ja süngusest“ „vilistamise ja trallitamise“ kasuks. Et traagiline noot ei hiiliks koomikasse; et kui unustada, siis veelgi suurema kiirusega; kui kord vilistada, siis vilistada põhjalikult muretut vilet. See on tekstimuutmise Gailiti teksti vaimus.

Episood „Valged ööd“ tuli välja jätta. Kuid hakkas kahju laulvast Taa vet Joonast, ja sellest saabki kraavihall, kes „Pärlipüüdja“-episoodi lõpus ennast tööle pakkudes ühineb Nipernaadi järgmise episoodiga, et siis teksti truuult jälle jäljetult kaduda.

Gailiti raamat annab palju Nipernaadi monolooge, teatud hulga ka dialooge. Neid ei olnud tarvis Särevil muuta: valmis tekst ka lava jaoks oli siin valmis. Väikeste kõrvalekaldumistega proosatekstist ongi lavadialoogid valmis.

4.

Ja kujunebki meile lavaline muinasjutt, seiklus, mille ainsaks selgrooks on meid huvitama hakanud Toomas Nipernaadi. Meid ei huvita seejuures kaugeltki, kas Nipernaadi on „kirjanik, kirjutab raamatuid, romaane, luuletisi“. Meil ei tarvitse tõlgendada Nipernaadi Jevreinovi „elunäitleja“, „elukirjaniku“ ossa, kes tahab oma „romaanide, luuletiste“ elada enne, kui need on kirjutatud või koguni nende kirjutamise kõrval. Meid huvitab selles dramatiseeringus pigemini, et ta, proua Nipernaadi sõnade järgi, „fantaseerib ja unistab ning ükski sõna ei vasta tõeale“, et „ta mõttelenul pole ealgi piiri, ta sündsusetundel äärt“, et ta „asetub ikka väljapääsmatuistesse olukordadesse ning on siis ise õnnetu ja kurb“. Kui kauaks? Kuidas ta saaks olla kaua „õnnetu ja kurb“, kui ta pakitseb uutest fantaasiatest ja unistustest, ning kas „ükski sõna“ ka tema „õnnetusest ja kurbusest“ „vastab tõeale“?

See on närvipingutusteta seiklusjutt, mille on puhastanud kõrvalaineist Andres Särevi lavastus. See on vallandatud koomika, mis siin pilkerkaaritab. Münchhauseni paarimehe, kuid „Eesti oludest väljakasvanud“, „juurtega mullas kinni oleva“ Münchhauseni on kujundanud Särev Nipernaadist oma dramatiseeringus. Ja kas julgeksime väita, et see kuju ei ole vastav Gailiti Nipernaadile, et dramatiseeringu olukorrad kalduksid kõrvale Gailiti olukordadest?

EESTI OMAVALI.SUSTE JA ÜHISTEGELISTE ASUTUSTE
K I N D L U S T U S A / S .

«**OMA**»

TULE-, ELU- JA TEISED TAHTSAMAD KINDLUSTUSALAD

TALLINNA PEAESINDUS: Tallinn, V. Karja 9, tel. 437-59

Henning Ohlson. „EHAST KOIDUNI”.
 Lavastus: Enn Toona. Lavapildid:
 Herbert Tamm
 Stseen 2. vactusest

See puhta koomika lavaline vallandamine rahvapärasel kujul, rahvaliku luiskamise taaselustamine lavalises vormis eeldab üsna paratamatult rahvamängu elementide elustamist lavalises vormis, mõnegi peennendatud tunde, mõnegi nüansi hooletussejätmist „siin elus, kus kõik silmapett ja illusioon“, suure illusiooni elustamist, kuid ühtlasi selle paljastamist algusest peale.

Kas pettuvad sellest need, kes ootasid „Nipernaadist“ midagi muud?

Õige. „Nipernaadist“ võinuks teha väga romantiline lugu, selline materiaalne osa ei puudu, sellest võinuks teha, mida soovitakse. Andres Särev on teinud nii, ja põhikuju nimel usume tal olnud täielise õiguse. Sest vaadake, kuidas Toomas Nipernaadi sammub, kuidas ta võtab hoogu uueks episoodiks:

„Ta oli pikk ja kuivetanud, nägu oli põlenud ja soonine, suur kõver nina oli ees kui põiki kirves. Ta käis harakana edevalt hüpates ja kareldes, pikad käed vehklesid kui lipud tuules. Jalas olid tal säärikud, suured ja lohisevad kui harmoonikud. Kaelas rippus tal kannel, ning muud varandust kaasas polnudki. Lai rind oli eest lahti, must kaabu oli visatud kukla. Ning ta läks vilistades ja trallitades.“

Kas lavaepisoodid on seda nägu? Kui on, siis on Andres Särev tabanud „kulmu pihta“.

FOTOATELJEE
Parikas
 MEISTERFOTOGRAAFID

Kuninga 1

Kunstilise ja tehnilise fotograafia ja suurenduste ateljee ● Pildikirjastus ● Avatud ärip.
 kl. 9—5, pühapä. kl. 11—2

Publik ja rasked ajad

Teatri juhtivatele tegelastele on alati kõige suuremat peamurdmist sünnitanud repertuaari küsimus. Viga pole selles, et väärtuslikest näidenditest oleks puudus — neid leidub küllaldaselt. On palju tragöödiad, draamasid, komöödiad, millised on kõrgetelt kunstikohtunikelt õigeksmõistva otsuse saanud ja mille kirjanduslikke ning kunstilisi väärtusi asjatundjate poolt ülistatakse taevani, kuid neil on üks viga juures: publik ei taha neid vaadata. Ja kuna teatril on oma äri mõte, siis ei maksa niisuguseid asju mängida.

Ideaalne teatritükk on niisugune, mil on kõrged kunstilised väärtused ja mida publik vaatab. Ideaalid on tavaliselt saavutamatud, ja seepärast peab minema kompromissile. Kuid ega siin seda kuldset keskteed ole kerge leida. Ikka kukub nii välja, et kui asi publikule meeldib, siis tükil suuri kunstilisi väärtusi ei ole, ja kui tal need on, siis ei meeldi ta publikule. Kompromissi tegemisel on teatri juhtkonnad enamatel juhtumitel annud suuremad eesõigused rahva maitsele. Hinnatakse näidendeid, mille „tiraaz“ on kõrge.

Inimene, kes eksimatult teatritüki minekut võiks ennustada, teeniks miljoneid. Loomulik, et seda püütakse teha. Eriti huvitatud on sellest need, keda asi otseselt puudutab, s. o. teatri juhtkond. Kuna rahva maitse kindlaksmääramine on praegu veel praktiliselt võimatu, siis püütakse vaid aimata, missugune asi võiks minna ja missugune mitte. See aimamine oma põhijoontes ei erine kuigi palju igasuguste hiromantide ja astroloogide tegevusest. Mõnikord võib teatritüki menu ennustus täppi minna, mõnikord aga ka mitte. Kuid inimene püüab eksimatuse poole. Kuna senini vaid teadust eksimatuks peetakse, siis on püütud kõnesolevalgi alal teaduslikku meetodit rakendada. On püütud analüüsida rahva maitset, et leida ta põhilisi komponente, mille abil näidendi minekut võiks kindlalt ette ütelda.

Aeg kohustab . . .

Teie oma huvides
tellige veel täna

„Mus Eesti“

et olla teadlik kogu maailma sündmusist.

„EHAST KOIDUNI“. Stseen 2. vaatuses
Peer-Erik (R. Bauman) ja Jesker (E. Kivilo)

Üheks olulisimaks rahva maitset kujundavaks teguriks peetakse ajastu üldilmet. Kuna praegu meie ajajärgu pale järsult on muutunud, siis tõuseb see tegur esmajoones tähelepanu tulipunkti. Mõni teatri juhtkond ongi asja ülitõsiselt võtnud ning repertuaaris päris põhjalikke muudatusi teinud. Nii võisime alles hiljuti lehtedest lugeda, et Tartu „Vanemuine“ on oma rahu-aegadel koostatud repertuaari tühistanud ning koostanud täiesti uue, mis juhtkonna arvates peaks tänapäeva mentaliteedile paremini sobima. Sealsed teatrijuhid arvavad, et rasketel aegadel on kohane lõbus repertuaar. Inimene oma argielus tunneb küllaltki pitsitust, las ta siis teatriski lõbutseb ja unustab... Nii siis käsitavad tartlased teatrit narkoosina.

Tartu on ülikoolilinn. Loomulik, et see kõrge õppeasutus kogu kodanikkonnale oma mõju avaldamata ei jäta. Tartlased on teadusliku mõtteviisiga, seepärast „Vanemuise“ juhtkond tegigi niisuguse otsuse. Ainult ma kardan, kas see otsus ehk liig ühekülgsest läbikaalutult langetatud pole. Kas on see nii õige, et rasketel aegadel aina lõbusaid asju peab mängima. Üteldakse küll: „pidu katku ajal“ on ammu tuntud tõsiasi; kui olud sandiks muutuvad ja rahva elamisvõimalused on kitsendatud, siis lööb inimestes lõbuiha lõk-kele. Ja see on ka õige, kuid meil pole ju veel mingeid „katku“ tunnuseid!

<p>PILSEN HELE ÖLU TÖMMU <i>Ekstra</i> ERIPRUUL</p>	<p>SAKU ON PAREM</p>	<p>ÕUNAJOOK RAHVAJOOK SELTERS, SOODA MÕDU</p>
--	--	--

Taimevõi

ASTA

KES KORD ON OSTNUD, OSTAB JÄLLE!

Ja veel midagi. Arstiteaduses oli omal ajal kaks voolu (võib-olla on nad veel praegugi): homöopaatia ja allopaatia. Esimene tunnustab ravimises ainuõigeks põhimõtte: sama samaga, s. o. Peltsebul tuleb Peltsebuliga välja ajada. Allopaatia aga õpetab, et tuleb kasutada vahendeid, mis kutsuksid välja haigusele vastupidised sümptoomid. Nagu sellest näha võib, on tartlased veendunud allopaadid. Siit võime teha järelduse, et küllap vist on allopaatia praeguses teaduses see ainuõige vool, sest ega muidu teaduslikult mõtlev Tartu oleks seda meetodit valinud.

Kuigi teadus pretendeerib eksimatusele, ometi ta pole seda. Ta on üha pidanud loovutama oma positsioone, kuigi visa võitluse järele. Ta vihaseimaks vastaseks on skepsis. Kuid just skepsis on teadust edasi viinud. Juba kadunud Descartes seadis oma filosoofia aluskiviks kahtlemise, ja talle on õigus jäänud — nii vähemalt väidab seda teaduse ajalugu. Seepärast oleks vist päris ostarbekohane ka pisut allopaatias kahelda. Võib-olla peaksime ka natuke

KALOSSID

JA

BOTIKUD

„EHAST KOIDUNI”. Stseen 2. vaatuses

homöopaatiale tähelepanu pühendama. Homöopaatilist mõtlemisviisi teatri repertuaari valiku küsimustele rakendades saame nõude: raskel ajal peab teater andma tõsiseid näidendeid.

Ja ega see nõudmine olegi rumal. Rasketel aegadel on inimese mõtted suunatud tõsistele küsimustele. Kogu ta mõttelaad kannab tõsist ilmet. Tal pole seda kerge lõbusamatele, muretumatele teemadele ümber lülitada. Tõsi, ta tahab vaheldust oma rasketes argipäeva mõtetes, ja kuna ta seda kodust ei leia, siis püüab ta seda väljastpoolt saada. Oletame, et ta läheb teatrisse. Kui siin läheb mängisugune kergemeelne jant, lõbus operett jne., siis selle tüki õhustikku sisseelamine nõuab inimeselt suurt vaeva, sest ta peab kogu oma mõtlemislaadi järsult muutma. Kuna ta oma igapäevaseid muresid jalapealt unustada ei suuda, siis jätab ta tähelepanu palju soovida. Ta ei jälgi kõiki lõbusaid finesse küllaldase muretusega, nagu seda inimene rahulikus olukorras teeb. Kõik lavalsündiv on ta mõttemaailmale võõras. Ja seepärast saab ta pooliku elamuse.

Olukord on aga märksa soodsam, kui teatris mängitakse tõsist tükki. Vaatleja leiab näidendi tegelaste saatuses tuttavlikku, vähemalt põhitoomi poolt. Hädasolev inimene mõistab kõige paremini teiste õnnetust, ja nii on vaatlejal kergem oma isiklikest muredest vabaneda ning teatritüki tegelaste muredesse sisse elada. Ütesid ju vanad roomlasedki: *similis simili gaudet* — sarnane rõõmustab sarnase üle. Ja nii me jõuaksimegi selleni välja, et inimene tõsist asja vaadeldes unustab omad mured, elab läbi teiste mured ning leiab vahelduse ja kunstilise naudingut.

... aga jalanõud ostke

„Raudnahast”,

Estonia puiestee 13

Ernst Toller — vanglakirjanik

1.

Juunikuus oma eluteega lõpule jõudnud Ernst Toller on maailmalavakirjanikuna annud rohkesti ka eesti lavadele: „Mass-inimene“, „Masinahävitajad“, „Hinkemann“ ja „Hõissa, elame!“, mis Eestis nelja teatri laval on valgust näinud, on Tolleriga peagu kogu loomingu, ja neist on kolm esimest vanglas kirjutatud. Tolleriga draamade põrutavus on autoril läbi elatud, kes teab, mitmekordseltki läbi elatud. 45-aastane elu on kõige enam kokku võetud noorusse: nelja sõja-aastasse, mõnda revolutsioonikuusse ja viieaastasest vangistusse. Kui Toller 1924. aastal kolmekümneaastasena vanglast lahkus, ei olnud tal ainult juuksed hallid: ta intensiivne ja kannatusterikas elu homikupoolik ei lasknud tal enam täie eluga elada elu keskpäeva. Autori teisik Karl Thomas (Hõissa, elame!) ei suuda muutunud elust enam midagi leida, millesse ta mahuks, sobiks oma endise hingega. Võtmeks Tolleriga kirjaniku isiku ja ta teoste mõistmiseks on eriti ta kolm dokumenteerivat raamatut: „Justiz-Erlebnisse“ (1927) kohtumõistmisse ja vangiellu puutuvate tähelepanekute ja dokumentidega — kaugeltki mitte ainult autori enese elust; „Briefe aus dem Gefängnis“ (1935) esitab vanglas kirjutatud kirju, millest suur hulk kui lubamatud on jäetud adressaatidele saatmata; „Eine Jugend in Deutschland“ (1933) annab autobiograafilises vormis kahele eelmisele lisaks eriti sõja- ja revolutsioonielamusi. Sellise põrutava raamatu nagu Lion Feuchtwangeri romaani „Erfolg“ (Menu) mõistmine on tõeliselt kergendatud alles Tolleriga nende raamatute lugemisega — Toller ongi koos teiste vanglas viibinud kirjanikega olnud suuresti abiks Feuchtwangeriga vanglatundmisele.

2.

Pärast hitlerismi võimuletulekut Saksas leiti ka Tolleris lihtsalt juut. Toller põlvneb tööpoolest assimileerunud, oma ümbruse keele ja kultuuriga

Sobivaid karusnahkade uudiseid

rikkalik valikus välismaa uudisnahku sügis- ja talvemantliteks mitmes värvitoonis, peale selle uudisnahku kraedeks ja garnituurideks, nagu: biiber, nugis, polaarrebased sobivais värvitoonides, kanada naarits, prima hõberebased, sinirebased jne. jne.

K/m. Abramsohn

Viru tänav 5, kõnetraat 447-62
Müük suurel ja väikesel arvul

Pariisi ja Londoni
viimased moeuudised _____

H. Palm
Dipl. Paris
rätsepa-ateljee

Nava n. 14-3
Telefon 315-82

„EHAST KOIDUNI“. Siseen 2. vaetusest

kokkukasvanud juudi perekonnast. „Kui keegi minult küsiks, kuhu ma kuulun, siis vastaksin: juudi ema on mu sünnitanud, Saksamaa on mind toitnud, Euroopa on mu kujundanud, mu kodumaa on maa, maailm on mu isamaa,“ nii ütles Toller ise maapao-aastail.

Sügavate kirjanduslike ja esteetiliste harrastustega üliõpilasena Ernst Toller õppis Prantsusmaal, kui puhkes maailmasõda. Ei jäänud temagi vabaks sõjavaimustusest, kuid paariaastane sõjasolek, mis lõppes ta vabastamisega terviselikel põhjustel, tegi vaimustusele põhjaliku lõpu. Vabanemisel sai temast sõjavastase meelsuse tõttu kordkorralt tunderevolutsionäär, kes leidis tee tööliste sõjavastasesse liikumisse, esines neil streigi korraldamisel abilisena, ja juba aegsasti pidi võimude kätte sattuma. Kui revolutsiooniajal Baieri populaarne sotsialistlik peaminister Eisner maha lasti ja Baier jäi õieti valitsuseta, sattus Toller vastasutatud nõukoguvallitsuse juhiks, elas läbi sise-misi vastuolusid ja meeleheiteid, kuni päraet tema lahkumist valitsusest 1. mail 1919 nõukoguvallitsus kukutati.

Nõukoguvallitsusse oli pääsnud selles kaoses juhuvalikke isikuid. Välis-minister Lipp tuli varsti kõrvaldada ilmselt hullumeelsena. Hiljemgi tuntud

Nii hind kui ka kvaliteet on mõõduandvad!

Milvi hambapasta

Ohendab mõlemaid paremusi.

Suur tuub 33 senti eest igal pool saadaval.

A.S. „EPHAG’I“
LABORAT. TALLINN.

RÄTSEPAÄRI

T. Ü.

RÕIVASTUS

HARJU 43
TALLINN

*

TELEFON 423.70

E. GÜNTHER

TALLINN,
TARTU, VILJANDI.

*Kõigile tuntud kui
saadsaim ostukaht.*

füsiokraatlik anarhist Sylvio Gsell oli rahaministriks ning tahtis raha kordkorralise väärtusekaotusega protsendi ja sellega ekspuaterimise kaotada. Majanduskeskbüroo juhatajaks oli seevastu tuntud marksistlik majandusteadlane dr. Neurath, kuid temagi oli eluvõõras küllalt Baieri ulatuses sotsialiseerimist üritama. Selles ettevalmistamata kaoses kaotas loomulikult ka kahekümneviieaastane valitsusejuht oma pea, ja alles järgmisel aastal kirjutab ta vanglast: „Kuude kaupa töötan jälle intensiivselt „reaalse“ ainega, toimin majandusteaduslike, poliitiliste, sotsioloogiliste teostega. Sest et ma ikka selgemini tunnen, et poliitika nõuab enam kui „meelsust“, „hingelist põhimeeleolu“, „eetost“, ja et on paratamatud põhjalikud faktilised teadmised poliitilise tegevuse seaduste valitseda võimiseks.“ Kuid juba neil kuudel tekkis teadvus, mida Toller väljendas selgesti alles hiljem: „See nõukuriik oli viga, viga peab tunnustama ja selle kõrvaldama.“

See ei tähendanud aga kõik, nagu Toller oleks lippusid vahetanud. Ta jäi kohale, ja pärast nõukoguvalitsuse langemist ainult redusolek päästis ta elu. Ja kuidas teda hinnati, seda näitasid müürilehed Müncheni tänavail, milles pakuti kümme tuhat marka Tollerit elukoha ülesotsimise eest.

Muide, see kuulutus annab ka Tollerit täpse kirjelduse:

„Õigusteaduse ja filosoofia üliõpilane Ernst Toller, sündinud 1. detsembril 1893 Samotschinis, Posenis... Toller on nõrga kehaehitusega, umbes 1,65—1,68 m pikk, kõhna, kahvatanud näoga, haigemeta, suurte pruunide silmadega, terava pilguga, mõteldes süleb silmiad, tumedate, peagu mustade juustega, kõneleb kirjakeelt.“

Ja samal ajal, kui need kuulutused enesele tähelepanu tõmbasid:

„Ühte korterisse Keisri tänavas oli tunginud kaks kriminaalkomissari, lootuses sealt mind tabada. Sel ajal kui nad korterit läbi otsisid, tormas kümne meheline valgekaartlaste salk majja, lootes kümne rühmandemargast preemiat. Salga juht kõlastas kärsitult uksekella. Esimene kriminaalkomissar

Aleksei Tolstoi. „IMETEOD SÕELAS”
Lavastus: Priit Põldroos. Lavapildi
Stseen 2. vaatusest

avab ettevaatlikult ukse, võib-olla uskudes, et mõni punastesalk t
olevat Tollerit vabastada. Samal sekundil hüüab salga juht: „See
Juba pauguvad revolvrud. Kriminaalkomissar lamab surnult ma

Kuid Toller tabati siiski. Sõjakohtus esines ta kaitsjana E
kes ise hiljem sattus poliitilise atentaadi ohvriks — Toller kuulus
segi Iseseisvasse Sotsiaaldemokraatlikku Parteisse. Karistus tuli „
aastat kindlusevangistust. Olgugi et kindlusevangistuse kergene
lubati Tolleril maitsta.

3.

Ligi kaks aastat peale mõne värsi mitte midagi kirjutam
Toller 1920. aastal kolme päevaga, otse ühe hingetõmbega, dra
inimene“. See oli sõjajärgse aja tõeline massidemäng, revolutsiooni
mäng. Selles oli küll otseselt läbielatud Müncheni päevilt, kuid c
salapärasust, liigset nägemuslikkust. See oli viievaatuseline draa
värssides.

Tegelaste nimestikust näeme, et Naise kuju on annud pro
Sonja Irene L., kes lasti maha. Kas ei ole ta vastane, Nimetu
kommunistide juhi Leviné kuju?

**Raamatu, kirjutusmaterjali ja paberi-
kaupade suurlaod Tallinnas**

K-ü. „RAHVAÜLIKON

Harju tän. 48, omas majas, Pärnu r

Kõikjal,

KUS KA VIIBITE,
OLGU TEIE LAHUTA-
MATUKS KAASLASEKS

„PÄEVALEHT“

„LASTE RÕÕM“

ON AINULAADNE
LASTE AJAKIRI

MITMEKESEST

KIRJANDUST

P A K U V A D

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAÜPLUSED

TALLINN, S. KARJA 23. PIKK 2

„IMETEOOD SÕELAS“. Stseen 4. vaatuses

Kaks revolutsioonitaktikat kõrvuti, hulgad otsustavad. Antiikkreeka draamas naiskangelane omandab suurema traagika: ta on naisena väiksemate füüsiliste võimeteга. Päris kangelane on see, kelle vastu on kõik — nii rahvas kui saatus. Siin on selline traagika antud Naise kanda.

Naine lahkub kodunt, hulki teenima minnes. Kuid selles olukorras ta „usk pole õige ka koguduses selles“. Nimetu tõmbab kaugemale, Nimetu esindab hulkade tõelist tahet. Naine aga satub vaenlaste ohvriks, ta surmatakse.

Paljudes keeltes on „Mass-inimest“ hulkadele esitatud. Samaladseid torme ja tunge üleelav „Hommikteater“ esitas selle draama 1922. aastal Tallinnas.

Meil ei tarvitse siin puudutada selle draama tehnikat. Selle hoog on rahvahulkade kantud, isikudraama on asendatud massidraamaga, jääb teravate individuaalsete joontega Naine, kes ei sula kokku hulkadega, vaid kes kõrge humaansuse pärast on andunud hulkade teenistusse ja kes ohverdab enese ka siis, kui ta on vähemuses.

Hoopis traagilisem draama on „Masinahävitajad“, järgmine massidraama, mis tekkis kaks aastat hiljem ja mille esitas „Estonia“ teater 1924. aastal. Võitlus masinate vastu oli 19. sajandi alguses kriisi sattunud tööliste meeleheitlik võitlus. „Masinahävitajais“ esineb tööliste hädade kujutus — nii et seda võib kõrvutada üksikasjaliselt noore Engels'i uurimusega „Töötava klassi seisund Inglismaal“ või Marx'i „Kapitali“ vastavate osadega. Tööliste juure tuleb siingi võõras, Jim, kuid tema teed ei võeta omaks, vaid vastuoksa — ta tapetakse meeleheitlisse viidud ja hässitatud tööliste poolt.

Missugune pessimismi edasiarendamine — olgugi küll ilma nende müstiliste nägemusteta, mis valitsetesid „Mass-inimeses“! Seda pörutavamad need reaalsed elustseenid.

Järgmisel aastal tekib „Hinkemann“, algse tiitliga „Saksa Hinkemann“. Sõnast „hinken“ — lonkama — on tuletatud selle mehe perekonnanimigi. Selle seletuseks kiri Stefan Zweig'ile:

„Kirjutasin teose ajal, kui tunnetasin valuga sotsiaalse revolutsiooni igasuguste õnnevõimaluste traagilist piiri. Piiri, millest teispool loodus on võimsam kui inimlik üksiktahtmine ja ühiskondlik tahtmine. Sellepärast tragöödia ei lõpe kunagi. Ka kommunismil on oma tragöödia. Alati on isikuid, kelle häda on lahendamatu. Ja kui on isikuid, kelle häda ei või kunagi

Minu saledusvahend?
— — — jooned!

*Rikkalikus valikus kodu-
maa ja inglise sügise ja
talve uudisriideid tuntud
headuses.*

Moeküsimuses nõuanne.

RÄTSEPMEISTRID MAIT JUHANSOO & POEG

(Max Johanson ja Poeg) Asut. 1897. a.
TALLINN, RATASKAEVU 22. Telef. 432-89
(enne Lühikejalg 6)

lõppeda, on ühe isiku traagika samal ajal selle ühiskonna traagika, milles ta elab... Absoluutselt hääd, „paradiisi maa pääl“, ei loo ükski ühiskonna-süsteem, on tegemist ainult sellega, et võidelda relatiivselt parema eest, mille inimene suudab leida ja teostada. Süsteem, mis rajaneb sotsiaalsel ebaõiglusel, ebavõrdsusel ja vabadusetusel, ei või mõistuse ees püsida.“

Lihtne isikudraama; „väikekodanline draama“, ilma mingite rahvahulkaade liikumiseta: Eugen Hinkemann on saanud sõjas haavata ja kaotanud selle tõttu oma mehelikkuse. Võib-olla labane teema; kuid millise traagika põhjustab see talle enesele ja ta noorele naisele. Tarvitseb meil lisandada, et Toller'i pessimism lõpeb siin kangelase enesetapmisega.

„Hinkemann“ esines eesti laval 1925. aastal, „Vanemuises“.

Neljas draama on kirjutatud juba vabaduses: „Hõissa, elame!“ Kuid see on sisult vangladraama, autobiograafilisem kui ükski muu Toller'i draama. See 1927. aastal kirjutatud draama esines järgmisel aastal Töölis-teatri repertuaaris.

Berliini Piscator-teatri jaoks kirjutatud ja Erwin Piscatoriga koos lõplikult lava jaoks vormitud, on draama vormilt tööpoolest pisut laialivalgav, lavaefekte nõudev, mis teatud määral varjutab isikutetraagikat. Kuid kas ei ole olukorrad viimase võimaluseni sellised, et ühendav kangelane Karl Thomas on ainult Ernst Toller'i pseudonüüm!

Eelmängu vangid lähistavad kogu draama. Ebaõnnestunud revolutsiooni järele ootavad kõik vangid mahalaskmist, kuid neile „antakse armu“ lühema või pikema vangistuse näol. Ainult Wilhelm Kilmann, kes nagu lastakse maha, tõeliselt vabastatakse kohe. Karl Thomas jääb põrutusest närvihaigeks ja teda ravitakse kaheksa aastat. Kuid siis on maailm lõpmatuseni muutunud: ta vanglakaaslane Kilmann on siseminister; valimisvõitlused on asendanud revolutsioonivõitlused; Eva Berg, keda ta armastas ja kellega ta oli koos surma minemas, ei ole enam see tundlik tütarlaps, vaid realistlikult mõtlev naine. Calderoni unenäoprintsi segaduses on nüüd paranenud ja ellu ärganud Karl Thomas. Sellest määratu hulk eksimusi ja segadusi. Kas tarvitseb jällegi lisandada, et Karl Thomas lõpetab enesetapmisega.

Masendavad lõpud on Toller'i dramadel. Masendavad on ka olukorrad, milles ta kangelased elavad, tunnevad ja võitlevad. Kõige masendavam on „Hõissa, elame!“ olukord, kui kangelane ei leia enam üldse sidet reaalse maailmaga ja ta elu jääb unenäoks.

4.

Muide, Toller valiti vangis olles Baieri maapäeva liikmeks, kuid istungitest ei saanud ta kordagi osa võtta. Hiljem pakuti talle kandidatuuri riigipäevale, kuid sellest ta keeldus. Enne vanglast lahkumist teatas ta, et peab ennast parteidesse mittekuuluvaks.

„SÜGIS“. Stseen 4. vaatuses

Vüümseks karistuseks oli kohene väljasaatmine Baieri piiridest pärast vanglakaristuse kandmist.

Meie ei peatu ta emigratsioonielul. See oli täidetud usust, et inimõigused ja vabadused kord jälle maksvusele pääsevad:

„Sest selles riigis valitseb hirm. Hirm vastase ees, hirm naabri ees, hirm seltsimehe ees.

Sellepärast vihkavad ja jälgivad ta isandad vaimu, sest vaim kasvatab inimese kartmatuks.

Kes aga on võitnud hirmu, see on diktaatorite tõeline vaenlane.“

Ernst Toller on niisama iseloomulik sõjajärgse aja kirjanik kui oma vaimult maailmakirjanik, kes algusest peale on suutnud kõnelda üle saksa keele piiride. 4.

Bernhard Linde

Ludvik Hieronim Morstin

Poola kirjanduses on juba alates käesoleva sajandi esimesest kümnest Ludvik Hieronim Morstinile kuulunud õigei silmapaiste koht.

Poola lähema mineviku kultuurielus oli suur tähtsus ajakirjadel, millel oli oma kindel suund ja kunstilised ülesanded. Kui Krakóvis ilmuv „Zycie“ („Elu“) oma ilmumise lõpetas, sai ta järglaseks Varssavis ilmuma hakkav Miriami toimetatud ajakiri „Chimera“, mille eluiga langes 1901.—1907. a. ja mille suuna jätkajaks sai Krakóvis 1912. a. ilmuma hakkav ajakiri „Museion“, mille toimetajaiks olid luuletajad Ludvik Hieronim Morstin ja Wladyslav Koscielski. Kui „Zycie“ oli olnud St. Przybyszevski modernismi ja seega saksa-skandinaavia päritolulise kirjanduslik-kunstilise kaasaegse suuna mõttekandjaks, siis sai „Museion“ prantsuse parnassismi aadete levitajaks ja kandjaks Poolas, kuuludes tugeva kallakuga neoklassitsismi, millele juba

viitab ajakirja nimigi. Neoklassitsism on seega algusest peale olnud Ludvik Hieronim Morstini kirjandusliku toodangu tugevaks põhijooneks, mis mõnede suguste muudatustega on jäänud püsima iseloomustava joonena Morstini kogu loominguski, nii luules kui ka jutustavas ja dramaatiliseski proosas, kuni tänapäevani. Alates juba oma „Liiliatega“ (1912. a.) on Morstini luules peale klassiliste sugemete õige tugevalt tunda ka romantilisi jooni, mis aga ei väljendu kõige romantiliselt segipaiskamises, vaid klassikalisel kujundatud vormis. Teiseks Morstini kirjandusliku toodangu iseloomuliseks jooneks on, et ta kõikjal jääb luuletajaks, ka siis, kui ta kasutab proosat. Tugevaimaks näiteks on siin just Morstini kaks viimase aja teost: 1938. a. ilmunud „Klos panny“, Nikolai Koperniku elulugu käsitlev romaan, ja samast aastast päritolev kolmevaatuseline komöödia „Xanthippe kaitse“, proosas kirjutatud naljamäng, mis vana-kreeka filosoofi Sokratesi kurjuselt kuulsa naise Xanthippe kuju toob meile inimlikult ligidale ja muudab selle tänapäevale mõistetavaks.

Kui L. H. Morstini mõni aasta varem ilmunud lavateosed „Rzeczpospolita poetów“ (= „Luuletajate vabariik“) ja „Misterium nocy majowej“ (= „Maiöö müsteerium“) olid kirjutatud riimitult, siis on „Xanthippe“ kaitse“ juba proosas kirjutatud, kuid ühtviisi tugev on neis kõigis luuleline element, nagu on see ka Koperniku eluloolise romaani „Klos panny“ dramatiseerimiskski.

„Liiliatega“ üheaegselt algabki L. H. Morstini näitekirjanduslik toodang, ja nimelt näidendiga, mille aine oli võetud Poola kuulsa vabadusvõitleja Dabrowski leegionide loost, kandes pealkirja „Leegionide lipu all“, ja milline näidend lavastati aasta enne maailmasõda ja sai seega sümboolseks J. Pilsudski maailmasõja algul loodud leegionidegi suhtes, mille rivisse peagi ka L. H. Morstin ise astus, vahetades sule mõõga vastu.

Vaikides kogu maailmasõja aja, lööb pärast seda Morstini looming uuesti õitsele.

Maitsvama ja
käepärasema
eine võimaldavad
serveerida:

Esto

singid,
vorstid,
konservid.

Müügil

„LIHATSENTRAALIDES“

Oskar Luts ja Andres Särev. „SÜGIS”

Lavastus: Andres Särev

Lavapildid: Herbert Tamm

Stseen 3. vaatusest

„Panteja“-nimeline näidend on peaaegu ainus kogu selle kirjaniku toodangus, mis ei seisa tihedas seoses oleviku tõsieluga, vaid on puhtluuleline ja sellena kaunis, nagu mõni vana-kreeka kuju.

L. H. Morstini kirjandusliku loomingu iseloomustavaks jooneks ongi, et ta peale „Panteja“ kõigis teistes oma näidendites ja jutustava proosa teostes toimib kõikjal nii, et kujutades tugeva visionäärsusega kaugeid maid ja sündmusi, on need kõik ikka ja alati kõige tihedamas seoses kaasaja murede ja vajadustega, nii et vana-kreeka, renessansi ja teised ajaloolised maad ja sündmused, mis meie Morstini antutena kas laval näeme või jälle romaani loeme, mõjuvad alati kahekordselt: Morstini antud kujude ja olukorrana ja meie eneste poolt oleviku inimestele ja olukordadele kajana kantutena.

Muistses ajaloos on Morstini suure eruditsiooniga. Peale vana-kreeka ainekuga „Xanthippe kaitse“ oli L. H. Morstiniil möödunud aastal käsi-kirjas valmis ja seni avaldamata jäänud — praeguses olukorras ehk jäävalt kaotsi läinud — kaks näidendit — „Exodus“, mis kirjeldas tragöödiat Moosese ja Israeli rahva vahelise konflikti ajas Egiptuses, ja teine „Kzywousty“-nimeline müsteerium Piastide suguvõsast poola kuningate ajastust, kujutades unistusi poola riiklikkuse suurekspaisumisest juba tolle kauge mineviku aegadel.

Poola renessansi aegadesse viib meid Morstini romaan „Klos panny“, mille peategelaseks on maailmakuulus astronoom Nikolai Kopernik, kes oli päritolult teatavasti poolakas. See romaan ei ole kuulsuse romantiseeritud tavaline elulugu, nagu sellelaadse kirjandusliku liigi algataja prantslase Maurois ja tema järglaste omad, vaid seegi on traagilise põhitooniga, nagu tavaliselt kõik Morstini teosed, visionäärne romaan, mille keskaegsete tegelaste kujude ja olustiku tagapõhjal kerkivad üles poolakate rahvusliku suuruse ja ekspansiooni unistused, mis poolakatele kui väikerahvastest suurimaile on tänapäeval nii saatuslikuks saanud, purustades kõigi teistegi väikerahvaste paisutatud rahvuslikud lootused.

Traagilisus ja visionäärsus koos võimsa luulelikkusega läbibastavad põhi-elementidena ka Morstini komöödiat „Xanthippe kaitse“, milles on peale selle veel õige tugev koomiline element, mis enamasti on rajatud vastuolulisusele ja ülekandele oleviku olustikule. Minevikust võetud olustiku tõelik

tundmine — põhjaliku teadusliku eruditsiooni tulemusena — ja nende oma teadmiste elavalt kujundamise oskus, mis võrdub täiesti visionäärsusele — see on märkimisväärne kõigis mineviku ainekuga Morstini teostes. Eruditsioonilise külje kujunduskult elavaks muutmise oskus, mis on teostatud kergelt varju jäävate, kuid tähelepanelikule vaatlejale siiski küllalt kaalukate pisiasjadena rõhutamatult esile tõstmine on eriliselt tähelepanuväärne kujunduslik võte Morstini loomingus. See on sümpaatne just sellegi tõttu, et kirjanik oskab meie seda kõike serveerida ilma erilist tähelepanu äratamatult, tõstes selle nagu mööda minnes meie silme ette.

Kui L. H. Morstin üllatab meid eeskätt minevikust valitud ainekuga ja kujude eruditsioonilise suurvõimega, siis on tema loomingu teiseks vastandlikuks küljeks oleviku olustiku sügav tunnetus, millega käib kaasas vastete avastamise ja kõrvutamise oskus, mineviku olustiku ja kujude vastukajastus oleviku olustikus ja inimestes ning selle meisterlik-kirjanduslik edasiandmine. Vaadeldes kauge mineviku elu ja inimesi Morstini toodangus, elame meie õieti kaasa oleviku vastetega, nii olustikus kui ka inimestes. Rohkem aga küll inimestes, sest ega Morstini huvita kunagi ega kusagil mineviku olustiku kujutamine, vaid ükski ja ainult inimene, tema hing, mis vajab kõrget ja luuletist, aga on samal ajal võimeline laskuma ka kõige madalamassegi, mille kohta võime öelda: kõigel on oma piir, ainult mitte inimlikul alatusel. Inimhing, tema psühholoogilised võnked, ongi need alad, mis Morstini peamiselt huvitavad.

Sealjuures aga on L. H. Morstin kõike muud kui pessimist. Vaid tema küünib nägema nii elu rõõmusid kui ka muresid — ega ta muidu ole ühele oma teosele valinud sama pealkirja mis meie K. E. Sööt juba enne Morstini on ühe oma luulekogu pealkirjana tarvitanud: „Radosc i frasunek“ (= „Rõõm ja mure“). Ja nagu viimati nimetatud teose pealkirjaski on L. H. Morstin ka oma toodangus esikohale asetanud rõõmu, millel aga tuleb läbitada elumurede pikk labürint, aga mis lõpuks siiski viib vastu lootusi paisutavale vaimu suuruse kindlatele võimalustele. Need lootuslikud välja-vaated avanevad Morstini peaaegu iga teose viimastes peatükkides, nagu näeme meie seda ka „Xanthippe kaitse“ viimase vaatuse viimases etteastes, mil lihtsa naise Xanthippegi silmade eest on langenud kae ja ta on valmis kõiki maisi muresid nurinata taluma, kuna ta on suutnud taibata oma abikaasa Sokrates'i vaimu suurst.

Meie lugeja on kuulnud selle 1886. a. sündinud poola kirjaniku nime seni ainult „Eesti entsüklopeedias“ mainituna „klassitsismi kalduva luuletajana“, kuna kuskil mujal meie avalikkuses pole nende ridade kirjutajale L. H. Morstini nimi silma hakanud. Seega oleks selle kirjaniku käesoleva aasta kevadel Varssavis „Teatr Polski“ laval suure menu osaliseks saanud kolmevaatuseline komöödia „Töölisteatri“ laval esikteoseks tollelt „klassitsismi kalduvalt“ poola kirjanikult, kelle loomingu tuuma tänapäevsus on aga kahtlemata tugevas ülekaalus, võrreldes ta teoste klassitsistliku välise ilmeaga.

RESERVEERITUD

„SÜGIS“. Stseen 1. vaetusest
 Joosep Toots (J. Romot), Teele (L. Rõm-
 mer) ja Leks (L. Bauman)

Tallinna Töölisteatri etenduste arvustik

1938/39. a. hooajal

	Mitu korda mängitud	Vaallejaid			K A S S A	
		üldse	keskm.		üldse	keskm.
1. E. Vachek. „Ahi“. P. Põldroosi lavastus (eelmisest hooajast)	23	3.377	234	Kr.	3.086.38	Kr. 134.19
2. H. Vuolijoki. „Justiina“. A. Särevi lav.	27	10.191	377	„	6.740.59	„ 249.64
3. R. Blauman. „Rätsepääd Sillamatsil“. P. Põldroosi lavastus (eelmisest hooajast)	18	7.773	432	„	3.740.03	„ 207.78
4. O. Luts - A. Särev. „Tootsi pulm“. A. Särevi lavast. (eelmisest hooajast)	20	7.738	387	„	3.681.58	„ 184.08
5. B. Brecht - K. Weill. „Kolmekrossi ooper“. P. Põldroosi lavastus (eelmisest hooajast)	14	5.832	417	„	2.980.85	„ 212.92
6. R. Török - T. Emöd. „Tütarlaps tänaval“. P. Põldroosi lavastus (eelmisest hooajast)	7	2.537	362	„	1.152.60	„ 164.66

	Mitu korda mängitud	Vaotlejaid		K A S S A					
		üldse	keskm.	üldse	keskm.				
7. A. Mälk - A. Särev. „ <i>Taeva palge all</i> “. A. Särevi lav. (eelm. hooajast)	7	3.037	434	Kr.	1.388.20	Kr.	198.31		
8. O. Luts - A. Särev. „ <i>Tagahoovis</i> “. A. Särevi lavastus (eelm. hooajast)	11	4.335	394	„	1.974.56	„	179.50		
9. G. Zapolska. „ <i>Preili Maliczewska</i> “. P. Põldroosi lavastus .	11	3.621	329	„	2.296.06	„	208.73		
10. M. Jotuni. „ <i>Mehe küljeluu</i> “. A. Särevi lav. (eelm. hooaj.)	3	1.138	379	„	523.72	„	174.57		
11. N. Gogol. „ <i>Naise- võtt</i> “. A. Särevi lav.	18	7.321	407	„	4.757.25	„	264.28		
12. P. Fernandez-M. Seca. „ <i>Caramba!</i> “. P. Põldroosi lavastus	32	12.248	382	„	9.434.84	„	294.28		
13. O. Luts - A. Särev. „ <i>Äripäev</i> “. A. Särevi lavastus	33	12.563	381	„	8.089.33	„	245.13		
14. A. Ostrovski. „ <i>Mets</i> “. P. Põldroosi lavastus	11	3.652	332	„	2.795.42	„	254.13		
15. A. Kitzberg. „ <i>Kauka Jumal</i> “. A. Särevi lavastus	11	3.794	345	„	2.094.52	„	190.41		
16. T. Pakkala. „ <i>Parve- poisid</i> “. P. Põldroosi lavastus	23	8.906	387	„	5.259.88	„	228.69		
17. S. Kiedrzynski. „ <i>Ta- gasi patu juure</i> “. A. Särevi lavastus .	16	5.995	375	„	3.852.86	„	240.80		
18. Fr. Langer. „ <i>Nr. 72</i> “. P. Põldroosi lavastus	9	3.464	375	„	2.410.76	„	267.86		
19. J. Kunder. „ <i>Kroonu onu</i> “. P. Põldroosi lavastus	14	4.379	313	„	2.506.29	„	179.02		
20. E. Labiche. „ <i>Italia õlgkübar</i> “. P. Põldroosi lavastus . .	9	2.026	229	„	1.081.54	„	120.17		
21. H. Ohlson. „ <i>Ehast koiduni</i> “. E. Toona lavastus	9	3.275	364	„	2.006.57	„	222.95		
22. P. Wegner. „ <i>Tütar- laps Irene</i> “. (Õppe- rühma ettekandel) .	1	484	484	„	223.49	„	223.49		
		Üldse	327	119.686	366	Kr.	72.077.32	Kr.	220.43

Töölisteatri töökava hooaja esimesel poolel

Seni on Töölisteater lavale toonud kolm uut näidendit: August Gailiti ja Andres Särevi „Nipernaadi ja aastaajad“, Aleksei Tolstoi komöödia „Imeteod sõelas“ ja Oskar Lutsu ning Andres Särevi „Sügis“.

Edasi on 19. oktoobril neljanda uue näidendi esietendus: mängu tuleb ungarlase Alexander Faragó söekaevurite draama „Muinasjutt mustast mehest“ Enn Toona lavastusel. Edasi näeb 28. oktoobri paigu lavavalgust E. O'Neill'i võimas draama „Anna Christie“ Andres Särevi lavastusel, peaosades Hilda Sooper, Alfred Rebane ja Aleksander Teetsov. 9. novembril arvatavasti saab küpseks Dostojevski „Kuritöö ja karistus“, mille juures on tehtud innukat tööd Priit Pöldroosi juhatusel. Proovid on alanud ka juba W. Shakespeare'i komöödia „Windsori lõbusad naised“ kallal, mis jõuab esietendusele novembri lõpuks. Sellega peab ka dekoraator Herbert Tamm oma lavategevuse 25 aasta juubelit. Jõulu paigu tuleb esietendusele H. Ibseni „Ehitaja Solness“ Priit Pöldroosi lavastusel.

Hooaja teise poole algul on ette nähtud dramatiseering „Ristikõites“, A. Kitzbergi „Rätsepõhk“, soomlanna Edit Vallinharju komöödia „Mängunaine“, poolaka L. Morstini komöödia „Xanthippe kaitse“ jne.

Töölisteater teiste teatrite kõrval

Teatrite ametlikkudest andmetest möödunud hooaja kohta nähtub, et oma tegevuse ulatuse ja publiku arvu poolest Töölisteater seisab kindlalt teisel kohal suuremate Eesti teatrite hulgas. Esikohal on loomulikult „Estonia“ teater 224.162 külastajaga, teisel kohal Töölisteater 119.686 külastajaga, kolmandal — „Vanemuine“ 102.244 külastajaga, neljandal — „Draamateater“.

Sõnalavastusteatrina püsib aga Töölisteater ikka kindlalt esikohal. Kuna Töölisteatril on olnud 119.686 draamakülastajat, siis „Estonia“ draamaetendusi on külastanud ainult 85.653 inimest, teiste teatrite omi tunduvalt vähem.

Toetuste alal aga Töölisteater seisab niisama kindlalt viimasel kohal. Möödunud hooajal on riigilt ja omavalitsustelt toetusi saanud: „Estonia“ teater Kr. 163.000.—, „Vanemuine“ — Kr. 65.000.—, „Draamateater“ — Kr. 59.660.—, Töölisteater — Kr. 37.000.—.

Veel kujukama pildi annavad võrdlusarvud selle kohta, palju riik ja omavalitsused igale teatrikülastajale toetuste näol on juure maksnud. Nii on möödunud hooajal iga teatri külastaja kohta olnud toetusi: „Estonias“ — 73 senti, „Vanemuises“ — 64 senti, „Kandles“ — 61 senti, „Draamateatris“ — 60 senti, Narva teatris“ — 53 senti, Valga teatris — 48 senti, „Ugalas“ — 45 senti, „Endlaas“ — 43 senti, Kuressaare teatris — 40 senti ja Töölisteatris — 31 senti. See tähendab, et Töölisteater on kõigi kutseliste ja poolkutseliste teatrite kõrval kaugelt halvemas seisukorras. Kunstilised nõuded Töölisteatri vastu on õigusega vähemalt niisama suured kui kolme teisegi suurema teatri suhtes. Töölisteatri näitlejate koosseis ei saa olla halvem kui teiste teatrite oma, järelikult ka näitlejate palgad ei saa olla madalamad, sest vastasel korral paremad jõud valguksid mujale. Samuti ka dekoratsioonid, kostüümid, lavavalgustus jne. ei tohi kunstilises mõttes olla halvemad kui mujal.

Eesti Vabariigi 9. klassiloterii plaan.

I klass Loosimine 27. ja 28. septembril 1939. a. Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 25.000	II klass Loosimine 2. ja 3. novembril 1939. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. oktoobril 1939. a. Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 25.000	III klass Loosimine 30. nov. ja 1. det. 1939. a. Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 23. novembril 1939. a. Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 25.000	IV klass Loosimine 31. jaan., 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 15., 16., 17., ja 19. veebr. 1940. Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. jaanuaril 1940. a. Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 80.000																																																																																																												
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kr.</th> <th>Kr.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1 preemia</td><td>10.000</td></tr> <tr><td>1 võit</td><td>15.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>7.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>5.000</td></tr> <tr><td>2 võitu ä</td><td>3.000</td></tr> <tr><td>10 " "</td><td>1.000</td></tr> <tr><td>10 " "</td><td>500</td></tr> <tr><td>10 " "</td><td>200</td></tr> <tr><td>25 " "</td><td>100</td></tr> <tr><td>120 " "</td><td>20</td></tr> <tr><td>1000 " "</td><td>10</td></tr> <tr><td>8920 " "</td><td>5</td></tr> </tbody> </table>	Kr.	Kr.	1 preemia	10.000	1 võit	15.000	1 " "	7.000	1 " "	5.000	2 võitu ä	3.000	10 " "	1.000	10 " "	500	10 " "	200	25 " "	100	120 " "	20	1000 " "	10	8920 " "	5	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kr.</th> <th>Kr.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1 preemia</td><td>10.000</td></tr> <tr><td>1 võit</td><td>15.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>7.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>5.000</td></tr> <tr><td>2 võitu ä</td><td>3.000</td></tr> <tr><td>10 " "</td><td>1.000</td></tr> <tr><td>12 " "</td><td>500</td></tr> <tr><td>15 " "</td><td>200</td></tr> <tr><td>30 " "</td><td>100</td></tr> <tr><td>120 " "</td><td>20</td></tr> <tr><td>1000 " "</td><td>10</td></tr> <tr><td>4578 " "</td><td>7</td></tr> </tbody> </table>	Kr.	Kr.	1 preemia	10.000	1 võit	15.000	1 " "	7.000	1 " "	5.000	2 võitu ä	3.000	10 " "	1.000	12 " "	500	15 " "	200	30 " "	100	120 " "	20	1000 " "	10	4578 " "	7	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kr.</th> <th>Kr.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1 preemia</td><td>10.000</td></tr> <tr><td>1 võit</td><td>15.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>7.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>5.000</td></tr> <tr><td>2 võitu ä</td><td>3.000</td></tr> <tr><td>10 " "</td><td>1.000</td></tr> <tr><td>12 " "</td><td>500</td></tr> <tr><td>15 " "</td><td>200</td></tr> <tr><td>30 " "</td><td>100</td></tr> <tr><td>120 " "</td><td>30</td></tr> <tr><td>1000 " "</td><td>12</td></tr> <tr><td>4608 " "</td><td>9</td></tr> </tbody> </table>	Kr.	Kr.	1 preemia	10.000	1 võit	15.000	1 " "	7.000	1 " "	5.000	2 võitu ä	3.000	10 " "	1.000	12 " "	500	15 " "	200	30 " "	100	120 " "	30	1000 " "	12	4608 " "	9	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kr.</th> <th>Kr.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1 preem.</td><td>30.000</td></tr> <tr><td>1 võit</td><td>50.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>25.000</td></tr> <tr><td>1 " "</td><td>15.000</td></tr> <tr><td>2 võitu ä</td><td>10.000</td></tr> <tr><td>3 " "</td><td>7.000</td></tr> <tr><td>5 " "</td><td>5.000</td></tr> <tr><td>12 " "</td><td>3.000</td></tr> <tr><td>18 " "</td><td>2.000</td></tr> <tr><td>60 " "</td><td>1.000</td></tr> <tr><td>64 " "</td><td>500</td></tr> <tr><td>300 " "</td><td>100</td></tr> <tr><td>1200 " "</td><td>30</td></tr> <tr><td>49133 " "</td><td>9</td></tr> </tbody> </table>	Kr.	Kr.	1 preem.	30.000	1 võit	50.000	1 " "	25.000	1 " "	15.000	2 võitu ä	10.000	3 " "	7.000	5 " "	5.000	12 " "	3.000	18 " "	2.000	60 " "	1.000	64 " "	500	300 " "	100	1200 " "	30	49133 " "	9
Kr.	Kr.																																																																																																														
1 preemia	10.000																																																																																																														
1 võit	15.000																																																																																																														
1 " "	7.000																																																																																																														
1 " "	5.000																																																																																																														
2 võitu ä	3.000																																																																																																														
10 " "	1.000																																																																																																														
10 " "	500																																																																																																														
10 " "	200																																																																																																														
25 " "	100																																																																																																														
120 " "	20																																																																																																														
1000 " "	10																																																																																																														
8920 " "	5																																																																																																														
Kr.	Kr.																																																																																																														
1 preemia	10.000																																																																																																														
1 võit	15.000																																																																																																														
1 " "	7.000																																																																																																														
1 " "	5.000																																																																																																														
2 võitu ä	3.000																																																																																																														
10 " "	1.000																																																																																																														
12 " "	500																																																																																																														
15 " "	200																																																																																																														
30 " "	100																																																																																																														
120 " "	20																																																																																																														
1000 " "	10																																																																																																														
4578 " "	7																																																																																																														
Kr.	Kr.																																																																																																														
1 preemia	10.000																																																																																																														
1 võit	15.000																																																																																																														
1 " "	7.000																																																																																																														
1 " "	5.000																																																																																																														
2 võitu ä	3.000																																																																																																														
10 " "	1.000																																																																																																														
12 " "	500																																																																																																														
15 " "	200																																																																																																														
30 " "	100																																																																																																														
120 " "	30																																																																																																														
1000 " "	12																																																																																																														
4608 " "	9																																																																																																														
Kr.	Kr.																																																																																																														
1 preem.	30.000																																																																																																														
1 võit	50.000																																																																																																														
1 " "	25.000																																																																																																														
1 " "	15.000																																																																																																														
2 võitu ä	10.000																																																																																																														
3 " "	7.000																																																																																																														
5 " "	5.000																																																																																																														
12 " "	3.000																																																																																																														
18 " "	2.000																																																																																																														
60 " "	1.000																																																																																																														
64 " "	500																																																																																																														
300 " "	100																																																																																																														
1200 " "	30																																																																																																														
49133 " "	9																																																																																																														
5000 võitu + 1 pr. = 94.000	6000 võitu + 1 pr. = 112.046	5800 võitu + 1 pr. = 122.072																																																																																																													

Piletti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni.

Poolpilet	"	"	"	"	"	"	"
Piletramatut (4 piletti) hind klassiviisi ostes	1	"	4	"	"	4	"
Poolpiletri. (4 poolpiletti) hind klassiviisi ostes	8	"	4	"	"	32	"
	4	"	4	"	"	16	"

Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi piletti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinda.

Klassiviisi müüakse pilettide Rigi Klassiloterii pilettide müügikohtades, pankades, postiasutustes jne. Iga klassi pilettide müük algab eelmise klassi võitude nimikirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pilettideid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettide keskmüügikohtas Rigi Trükkikojas, Tallinnas, Nõme tänn. 11. Postiteel saadetakse pilettide välja pilettide keskmüügikohtast Rigi Trükkikojast Tallinnas, kui tellija on sootnud ette pileti hinda ja sootekulu 10 senti iga soadeteise kohta. Lunasoadetisena postiteel saadetakse pilettideid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtast, kui tellija on sootnud ette lunasoadetekuulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.

50.800 võitu + 1 pr. = 858.197

TÖÖLISTEATRI SAALI PLAAN

PÕRAND

Read

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
41	40	39	38	37	36	35	34	33	31
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
83	82	81	80	79	78	77	76	75	74
84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
125	124	123	122	121	120	119	118	117	116
126	127	128	129	130	131	132	133	134	135
168	167	166	165	164	163	162	161	160	159
169	170	171	172	173	174	175	176	177	178
212	211	210	209	208	207	206	205	204	203
213	214	215	216	217	218	219	220	221	222
256	255	254	253	252	251	250	249	248	247
288	287	286	285	284	283	282	281	280	279
289	290	291	292	293	294	295	296	297	298
332	331	330	329	328	327	326	325	324	323
333	334	335	336	337	338	339	340	341	342
373	372	371	370	369	368	367	366	365	364
374	375	376	377	378	379	380	381	382	383
394	393	392	391	390	389	388	387	386	385

NÕDU

401	402	403	404	405	406	407	408	409	410
443	442	441	440	439	438	437	436	435	434
451	452	453	454	455	456	457	458	459	460
414	415	416	417	418	419	420	421	422	423
461	462	463	464	465	466	467	468	469	470
493	492	491	490	489	488	487	486	485	484

Read

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
30	29	28	27	26	25	24	23	22	21
53	54	55	56	57	58	59	60	61	62
72	71	70	69	68	67	66	65	64	63
95	96	97	98	99	100	101	102	103	104
114	113	112	111	110	109	108	107	106	105
137	138	139	140	141	142	143	144	145	146
156	155	154	153	152	151	150	149	148	147
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190
200	199	198	197	196	195	194	193	192	191
225	226	227	228	229	230	231	232	233	234
244	243	242	241	240	239	238	237	236	235
257	258	259	260	261	262	263	264	265	266
276	275	274	273	272	271	270	269	268	267
301	302	303	304	305	306	307	308	309	310
320	319	318	317	316	315	314	313	312	311
345	346	347	348	349	350	351	352	353	354
361	360	359	358	357	356	355	354	353	352

417 418 419 420 421 422
427 428 429 430 431 432
461 462 463 464 465 466

395 396 397 398 399 400
447 446 445 444
448 449 450

Näpunäide lehelugejale!

Tellida tuleb ajaleht, millel selge pilt kõigest, mis sünnib laias maailmas ja kodumaal.

Esitamisviis „Rahvalehes“ on ülevaatlik ja selge, uudised täpsed ja värsked, hangitud otse sündmupaigalt; erinurgad huvitavad ja jutulisa paeluv.

„RAHVALEHT“ on õige leht Teile!

Kõik „RAHVALEHE“ tellijad saavad „ESMASPÄEVA“ 15-sendilise juuremaksuga kuus. 3 kuu ja pikema aja tellijatele on „PEREKONNALEHT“ ja „AJUDE GÜMNASTIKA“ 25 sendiga kuus.

„RAHVALEHT“ maksab poolaastas kr. 8.20, kolmeks kuuks kr. 4.30, üheks kuuks kr. 1.50.

Tellida saab igast postiasutisest.

Ruts Bauman

Juhan Romot

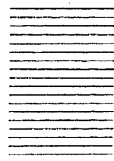
Roman Saad'i
jalanõudeäri

TALLINNAS

Maakri 4. Telef. 302-66

JALANÕUDE KAUPlus
URANUS
VIRU TÄN. **10**

Moodsaid kingi

i g a k s

o t s t a r b e k s

Elegantsed jalanõud

Tallinn, Harju 26. Tel. 436-26

RESERVEERITUD

SUURIM JA TÄIUSLIKEM
RIIDEKAUBAMAJA

LAADU

TALLINN, VALLI 4. TELEF. 450-23

KÕIGE ODAVAMAD PÆVAHINNAD!
MÜÜK KA ORDERITE JÄRELE

Alfred Rebane

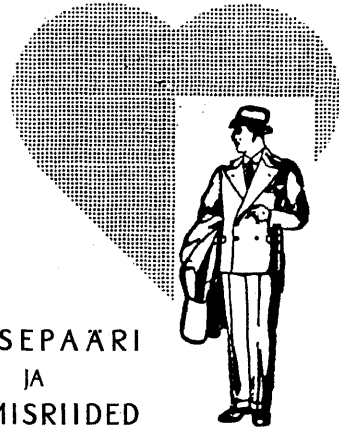
Hugo Malmsten

ETA

*Suurim valik
lõnga- ja
rüüdeuudiseid*

A. LAAMANN
Ü. Karja 8. tel. 436-64

RÄTSEPAARI
JA
VALMISRIIDED

G. SALURAND

TALLINN
PÄRNU MNT. 41
Kino „Kungla“ kõrval

A. Pesur'i

VALMISRIIETE- JA
RÄTSEPAÄRI

Kullasepa tän. 7
telefon 445-38

*Rahuldab kõige nõudli-
kuma tellija ja ostja*

Tellimisi täidetakse
kiirelt ja korralikult

isiklikul juhatusel

Austusega A. PESUR

K. Siig

mööbliäri

Tallinn, S. Tartu mnt. 8

Soovitab kuivast puust:

1, 2 ja 3 uksega riie-
kappe, puhveteid, kirju-
tuslaudu, söögi- ja saali-
laudu. Raudvoodeid 1,
1½ ja 2 inim. laiuses,
lapsevoodeid, madrat-
seid, diivaneid jne. jne.

Võtan igasuguseid telli-
misi vastu. Hinnad
võistlusteta.

Puhkpillid ● Klaverid ● Harmooniu-
mid ● Akordeonid ● Löötsad ●
Keelpillid ● Suupillid ● Pillide keeled
j.n.e.

AINUESINDUSED EESTIS:

Puhkpillid :
Wincent Bach Corporation,
New-York

Klaverid:
August Forster

„AKORD“

ANT & POHLA

Tallinn, Pärnu maantee 28. Telefon 484-90

ELEKTRIARMATUURID

elu-, söögi-, magamis-
tubadesse, kabinetti-
desse. Elekterkeedu-
nõud, -pliidid, -ahjud.
Igasugused installat-
sioon-materjalid, moo-
torid, hõõglambid.

BAKELIIDI PRESSIMINE

OMA TÖÖKOJAD

O-Ü. TILGA & Ko

Tallinn, Harju 23
Tel. 467-98, 482-83

TASUTA NÕUANDED
KALKULATSIOONID

Aleksander Teetsov

Hilda Sooper

Ed. Krivelkol
Tapeedi ja linoleumi
erikauplus
Tallinn, Pikk tänav 14
Telefon 435-15

JULIUS KULL

RÄTSEPAÄRI
Tallinn, S. Karja 6-3
Telefon 468-37

.....

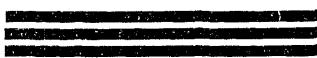
Igaks hooajaks elegantne
meesterietus tellimise peale

Sügise- ja talvehooajaks suu-
res valikus inglise riideid

I klassi töö vastutusega
MÕODUKAD HINNAD

.....

BIRK'i

värvimisetööstus
apretuur, dekatuur
keemiline puhastus

Tallinn, Maakri 23. Tel. 307-07
„ Raekoja pl. 13. „ 429-28

Parim töö
Möödukad hinnad

Kõiki hooaja kodu-, ja
välismaa riidekaupu
suures valikus

soovitab

H. GUTKIN
INGLIS MAGASIN
TALLINN, VIRU 4
POSTKAST 272-TEL. 436-66

Muusikakunstnik, klaveriõpetaja ja -õpilane
omandab teadlikult ainult
firma K. SAARE

kontsertpianiino

Müük otse tööstusest soodsail tingimustel.

K. SAARE klaveritööstus Tallinnas, Liivalaia 64, tel. 457-01.

*Tööriistu • Ehitus-
tarbeid • Teras-
rauakaupu pakub
soodsaima hinnaga*

Joh. Krahe

Tallinn, Narva mnt. 4 Telef. 308-93

Klaas,
portselan
majatarbed

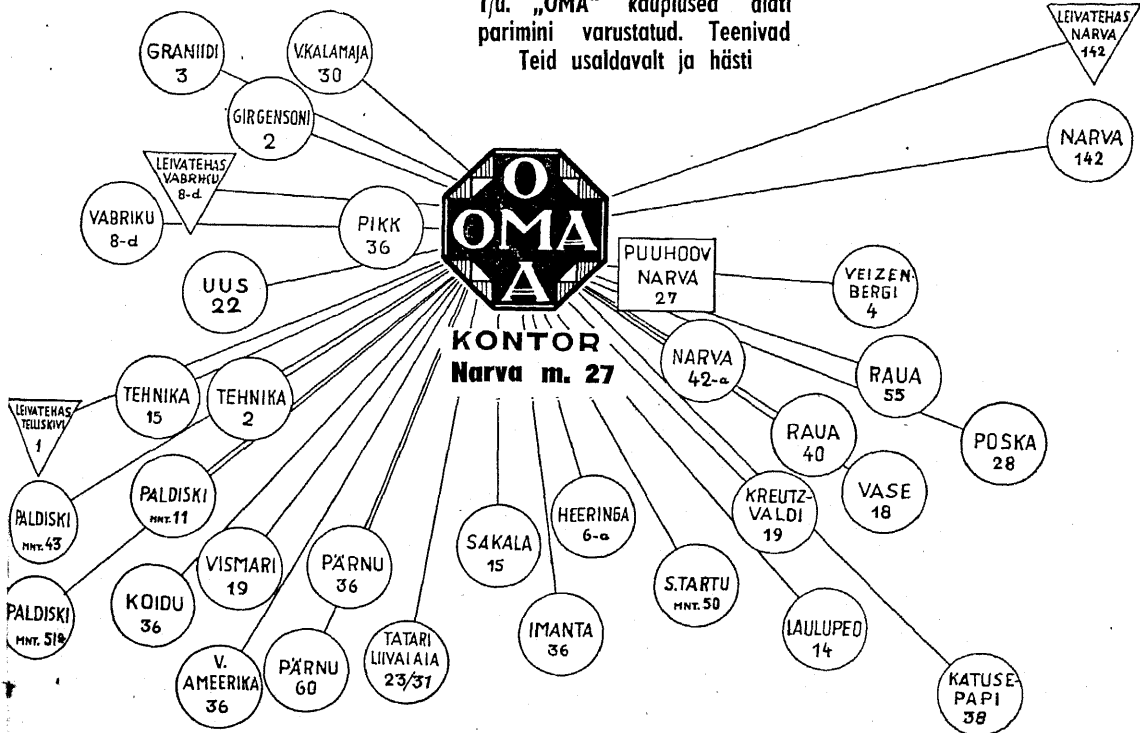
„D. MIRVITS & POJAD“

ASUT. 1872. a.

V. KARJA 7

TARTU M. 13

T/ü. „OMA“ kauplused alati
parimini varustatud. Teenivad
Teid usaldavalt ja hästi

Tee T/ü. „OMA“ kauplusesse on tee ostarbekohasele ostule.

U. K. EESTI RAHVAPANK
TALLINN, S. KARJA 19 • TELEFON 425-55

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE
OSTAB JA MÜÜB VÄLISRAHA JA IGASU-
GUSEID KINDLAPROTSENDILISI VÄÄRT-
PABEREID

Nahka,

talla-, pastla-, pinsoli-,
saapa pealis- ja voodri-
nahad.

Nahakaupu,

hobuseriistad, rihmad,
tööpõlled, kindad jne.

Jalanõusid,

nahast: a.-s. „Globus’e“
tehasest, kummist: o.-ü.
„Põhjala“, „Quadrat“,
„Nokia“ kalosse ja boti-
kuid.

Kingsepa-

ja sadulsepa-tarbeid,
saapatikud, lõngad jne.

Jalgratta

sise- ja väliskummid
o.-ü. „Põhjala“, „Quad-
rat“, „Nokia“ jne. tehas-
test.

Viltsaapaid

Müük suurel ja väikesel arvul
Jällemüüjatele vabrikuhindadega

N. Bõstrov

Veneturg 1   Telef. 313-13

Elmar Torvi

saeveski ja metsamaterjalide
müügiladu

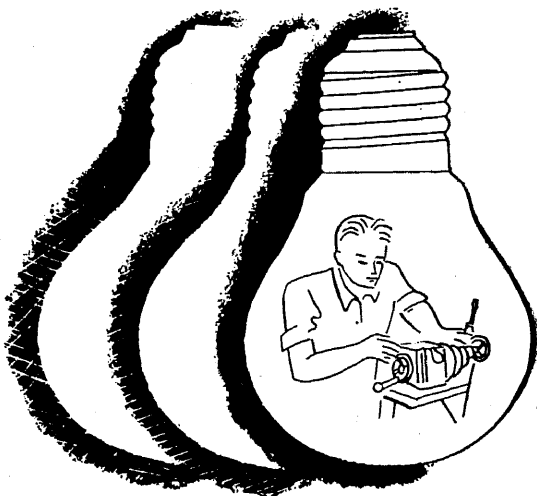
TALLINNAS,
UUS-SADAMA 11

TELEFONID: 322-92
322-93

müüb ja hõveldab igasugust

metsamaterjali

TUNGSRAM®

Tarvitab vähem voolu,
annab rohkem valgust
Esindus K/k. **EUG. SACHARIAS,**
Tallinn, Pärnu mnt. 8. Telef. 467-47

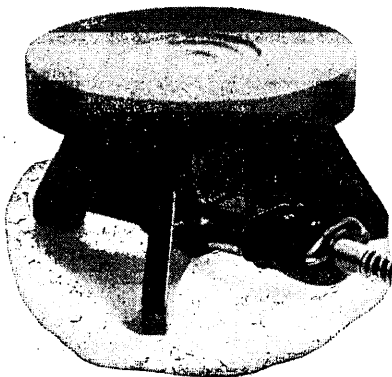
Ärge unustage oma
vara ja elu
kindlustamast

„EEKS-MAJA'S”

Harju 45, Tallinn,
koduseskj. 478-08

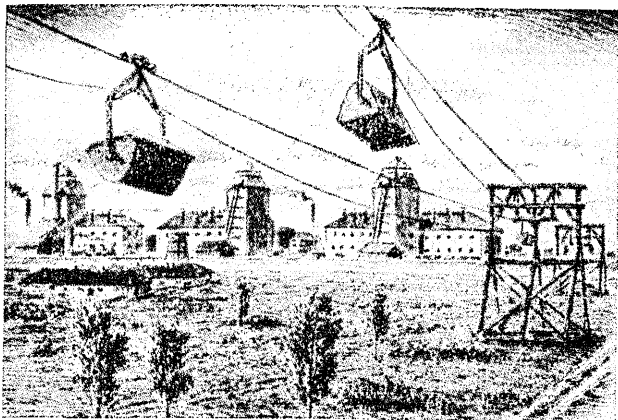
A/S. „VOLTA TEHASED“

TALLINN, SOO T. 27

Kasutage meie elektri-
kiirkeeduplaate

millised täidavad priimuse aset,
kuid on puhtamad, lihtsamad
majandusvoolu kasutamisel ja
odavamad tarvitamises.

Õlivabrikud
Kohtla-Järvel

A-s. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

endine Riigi Põlevkivitööstus

Juhatus ja müügibüroo: TALLINN, VALLI TÄN. 4—3

Telegr. aadr.: PEAPÕLEVKIVI. Telefonid: juhatus 450-62,
üldine 450-85, arveosak. 474-76

ELEKTRI PLIIT
ON IGAS MOODSAS
KORTERIS
PERENAISELE
RÕÕMUKS

SUURIM VALIK
JA SOODSAIM
OSTUKOHT
ELEKTRISELTS
AEG
TALLINN RAEKOJAPL 4

NÕUDKE
IGALTPOOLT
MAAILMAKUULSAID
TRIKKRAUDE

AEG
MÄRSIGA

SUURIM VALIK
AJAKOHASEID
VALGUSTUSKEHI

ELEKTRISELTS
AEG

TALLINN RAEKOJAPL 4

KÜLMUTUSKAPP
AEG
SANTO

HOIAS TEIE
TOIDUAINED
ALATI VARSÄED

ELEKTRISELTS
AEG
TALLINN RAEKOJAPL 4

35210

TALLINNA KIVITRÜKIKODA

R. TOHVER & Ko

VASESÜGAVTRÜKK —

Ajakirju ja pilte

KIVITRÜKK —

Etikette, plakateid

OFSETTRÜKK —

Piltpostkaarte, etikette

RAAMATUTRÜKK —

Raamatuid, ajakirju, aksidentstöid

FOTO-LITO —

Mitmevärvi-ülesvõtteid

RELJEEFTOID

TARTU MNT. 49

TELEFON 416-93